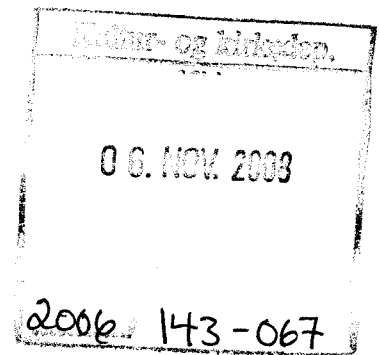

Kulturdepartementet,
Postboks 8030 Dep.,
0030 Oslo.

"KUNSTNERNES AKTIVITET, ARBEIDS- OG INNTEKTSFORHOLD, 2006"
Høringsuttalelse fra Unge Kunstneres Samfunn

1. Bakgrunn for denne høringsuttalelsen
2. Litt om Unge Kunstneres Samfunn
3. Telemarksforskningens rapport
4. Forandringer i kunstfeltet siden forrige levekårsundersøkelse
5. Hva kan gjøres?

Bakgrunnen for denne høringsuttalelsen

Unge Kunstneres Samfunn (UKS) ønsker å levere høringsuttalelse til Telemarksforskningens levekårsundersøkelse "KUNSTNERNES AKTIVITET, ARBEIDS- OG INNTEKTSFORHOLD, 2006". Vi organiserer over 1000 billedkunstnere, hvorav to tredjedeler også har medlemskap i Norske Billedkunstnere (NBK), mens en tredjedel kun er medlem hos oss. UKS har fokus og kunnskap om de unge kunstneres arbeidssituasjon, og vi håper derfor at våre innspill kan være fruktbare.

Litt om Unge Kunstneres Samfunn

UKS er en frittstående forening som jobber for samtidskunsten og for medlemmenes politiske og sosiale rettigheter og interesser. Organisasjonen er landsdekkende og jobber internasjonalt for å fremme samarbeid på tvers av nasjonale, kulturelle og andre tradisjonelle avgrensninger. Medlemmene i UKS er kollektivt representert av UKS i forhandlinger med offentlige organer. Alle kan søke medlemskap på like vilkår. Foreningen er tilsluttet NBK, men som UKS-medlem er det valgfritt om man ønsker NBK-medlemskap.

Unge Kunstneres Samfund har eksistert som forening siden 1921. Gjennom hele foreningens historie har UKS arbeidet med å sikre unge kunstneres sosiale og kunstneriske rettigheter. Lenge eksisterte foreningen blant annet som en varebyttesentral, hvor kunst ble byttet mot varer og tjenester som f.eks. mat og tannlegetimer. På 70-tallet var foreningen et av arnestedene for kunstneres kamp for økonomiske rettigheter i velferdssamfunnet. I den senere tid har kampen for anerkjennelse av nye kunstneriske uttrykk stått sentralt, samtidig som den politiske kampen har blusset opp igjen.

Telemarksforskningens rapport

Målet for undersøkelsen var som tittelen sier å kartlegge kunstnernes aktivitet, arbeids og inntektsforhold. Sist gang en slik levekårsundersøkelse kom ut var i 1994, og undersøkelsen kommer til å være et viktig verktøy i det kunstpolitiske arbeidet fremmover.

Noen av hovedfunnene i rapporten er at det er stor tilstrømming til kunstneryrket, slik at det er langt flere kunstnere i dag enn hva det var.

Til tross for lang utdanning ligger billedkunstnerne på bunnen av inntektshierarkiet. Halvparten av lønnen sin får de fra arbeid der de ikke bruker utdannelsen sin. Aller dårligst stilt er de unge billedkunstnerne under 35 år. De unge billedkunstnerne tjener en tredjedel av gjennomsnittet for alle kunstnergruppene i undersøkelsen under 35 år. Billedkunstnerne over 35 tjener under halvparten av gjennomsnittet for kunstnergruppene. Dette er foruroligende tall. Med slike inntekter blir det et vanskelig valg å få barn, og nærmest umulig å opparbeide seg pensjon. Slik taler tallene i Telemarksforskningens rapport for seg selv.

Forandringer i kunstfeltet siden forrige levekårsundersøkelse

Landskapet unge kunstnere jobber i nå sammenlignet med det i 1994 er et annet. Det har skjedd viktige forandringer i kunstfeltet som ikke har blitt fanget opp i undersøkelsen. Vi ønsker med denne høringsuttalelsen å rette søkelyset på noen av disse forandringene. Kunnskap om dette er viktig for å forstå hvordan man kan bedre dagens vanskelige situasjon for unge billedkunstnere som Telemarksforskningens rapport har dokumentert.

Da Astrup Fearnley hadde sin utstilling "Lights On" i år ble de fire kunstnerdrevne galleriene Rekord (Oslo), Bastard (Oslo), Blunk (Trondheim) og Rakett (Bergen) invitert til å lage hver sin utstilling i løpet av utstillingsperioden. Det var lurt. Dette er nemlig fire gallerier som har spilt en veldig viktig rolle i den unge scenen i mange år og gode eksempler på den arenaen som unge kunstnere jobber på i dag. (Bemerkelsesverdig var det i midlertidig at Astrup Fearnley ikke ga vederlag til kunstnerne)

Siden 90-tallet har det blitt vanligere blant unge billedkunstnere å jobbe utenfor institusjonene ved å sette i gang egne prosjekter og visningsrom. De alternative visningsstedene har etablert seg. Billedkunstnerne tar selv over produksjonen og visningen av kunsten. Dette er prosjekter som har vært godt besøkt og fått mye medieomtale fordi de har åpnet for nye teoretiske perspektiver og utfordret etablerte rammer for møtet mellom kunst, publikum og en bredere offentlighet.

For det selvorganiserte kunstfeltet er det ikke de økonomiske utvelgelseskriterier som ligger til grunn for hva som blir vist. Det er heller et ønske om å løfte frem kunstproduksjon som fortjener å bli vist i offentligheten. Dette er steder som driftes med minimale midler. Den vanskelige økonomien til det selvorganiserte kunstfeltet gir utslag i at de som driver det må basere seg på en personlig oppofrelse, og stort sett jobbe gratis, for heller å ha en pengejobb i tillegg. Visningsstedene baserer seg i utgangspunktet ikke på salg av kunst, og har derfor ikke det samme inntektsgrunnlaget som kommersielle gallerier har. I tillegg havner man litt mellom to stoler, med institusjonene på den ene siden og arbeidsstipendene på den andre. Det finnes ingen gode offentlige tilskuddsordninger som kan fullfinansiere slike visningssteder, og man basere seg delvis på prosjektmidler til enkeltprosjekter. Dette fører til mye søknadsskriving og uforutsigbarhet i driften.

Telemarksforskningens rapport skriver at fremgangen i kunstmarkedet har mer å si for kunstnernes inntektsutvikling enn den spesifikke kulturpolitikken (s293). Her er vi enig med NBKs

argumentasjon for at dette ikke gjelder for billedkunstnerne. I tillegg kan man si at et aspekt ved mye av billedkunsten i dag er at kunstneren ofte ikke har et produkt å selge etter ferdigstilt prosjekt. For eksempel er arbeider som lyd og video veldig vanskelig å omsette, mens immateriell produksjon stort sett er usalgbar.

Det norske markedet for ung billedkunst er svakt. Vi er derfor avhengig av offentlig støtte for å dyrke frem unge talenter. Dette er en slags grunnforskning som gir resultater i et langsiktig perspektiv.

Hva kan gjøres?

Arbeidsstipendene for yngre kunstnere er en viktig ordning som er til stor hjelp og en ordning som fungerer bra. Men de er for få; det er bare en liten andel av de unge billedkunstnerne som får dette arbeidsstipendet. Vi trenger derfor flere slike stipender.

Vi har en støtte- og stipendordning som ikke har vært oppdatert tilstrekkelig til å kunne ta til seg de forandringene som har skjedd på billedkunstheltet. Dette viser seg flere steder. For det første kan det virke som at stipendordningene henger igjen i et gammelt tenkesett der det offentlige kun støtter selve kunstproduksjonen, og at kunstneren skal leve av å selge produksjonen i siste instans. Dette er spesielt vanskelig for unge uetablerte kunstnere.

En annen ting er at tiden er overmoden for at de stedene som unge kunstnere faktisk stiller ut på også får midler til å lønne seg selv og gi vederlag til de kunstnerne de stiller ut. Det selvorganiserte kunstheltet er en av de viktigste arenaene for unge billedkunstnere. Allikevel finnes det ikke skikkelige støtteordninger for dette. De unge billedkunstnerne var en av gruppene som kom dårligst ut i Telemarksforskningens rapport, og vi trenger ordninger som er tilpasset den måten vi jobber på i dag. På den måten kan vi forbedre aktivitets, arbeids og inntektsforholdene til de unge billedkunstnere.

Unge Kunstneres Samfunn

Sverre Gullesen
Styreleder

Vedlagt er UKS og Torpedo Presspublikasjonen "Kunst og Prekaritet" av Eivind Slette-meås (tidligere styreleder ved UKS.) Boka er en introduksjon til hvordan store deler av det unge norske kunstheltet fungerer i dag.